

Politická ekonomie evropské integrace

PAVEL KOHOUT

Zabýváme-li se vývojem Evropské unie od legendárních Římských smluv až do současnosti, zjistíme dvě zásadní věci. Na jedné straně vidíme trend k rostoucí integraci, koordinaci, centralizaci, budování bruselských institucí, posilování akceschopnosti, a tak dále. S tímto tvrzením asi bude každý souhlasit.

Na straně druhé vidíme setrvalý pokles dynamiky hospodářského růstu, který trvá od 50. let až po současnost. Dobrá, to lze částečně vysvětlit tím, že růst z vysokého základu je obtížnější a že tudíž jde jen o důsledek již dosažené prosperity. Ale dlouhodobý růst zadlužení zemí EU již rostoucí prosperitou vysvětlit nelze. Naopak. Prosperující ekonomika by snad měla své dluhy splácet, nebo ne?

Fakta: ještě v roce 1979 činil poměr veřejného dluhu k HDP v západním Německu pouhých 27,9 procenta, ve Francii 31,4 procenta, v Itálii „pouhých“ 60,7 procenta a v Řecku 30,8 procenta. V roce 2009 už to bude, podle odhadů OECD, 66,3 procenta hrubého domácího produktu v Německu, 75,9% HDP ve Francii, ohromujících 114,4% HDP v Itálii a 99,8% HDP v Řecku. Dokonce i tradičně finančně ukázněná Finové budou mít státní dluh ve výši bezmála 40% HDP, přičemž v roce 1979 stál tento ukazatel na hodnotě 11,5%. Bere dech, jak mohutně se státy EU dokázaly zadlužit za uplynulých 30 let!

Proč Unie nepřináší prosperitu

Pokles hospodářského růstu a exploze dluhů jsou doprovázeny trendovým nárůstem, zejména dlouhodobé, nezaměstnanosti, nezrychlila hospodářský růst a o gigantickém růstu dluhů jsme již mluvili. Integrace naopak možná napomohla vzniku největší hospodářské recese v poválečném období.

Proč Unie nepřináší prosperitu

Objektivně vzato, zdaleka ne všechny příčiny problémů mají souvislost s evropskou integrací. Nejpravděpodobnější hypotézou je, že v Evropě dochází k dlouhodobě neudržitelné expanzi sociálního státu.

Sociální stát je drahý a stále dražší. V roce 1979 tvořily německé státní výdaje celkem 42,6% HDP, francouzský stát byl o něco levnější, s celkovými výdaji ve výši 41,3% HDP. Kdyby dnes chtěl někdo snížit veřejné výdaje v těchto zemích na úroveň roku 1979, byl by okamžitě nařčen ze smrtelných hříchů jako neoliberalismus, neokonzervatismus a nedostatek sociálního citění!

Zhoubné bujení sociálního státu není samo o sobě dílem Evropské unie, ale

na druhé straně EU tento trend nikterak nebrzdí. Bobtnání výdajů a zadlužení národních států bylo a je doprovázeno bobtnáním aparátu Evropské komise a s ní souvisejících orgánů. Proč Evropská komise proti vládnímu plýtvání neprotestuje (a pokud ano, pak jen bezzubě)?

Souvisí to s příčinami, proč EU vlastně vznikla. Nikoli v důsledku spontánního lidového hnutí, nikoli jako přirozená touha (neexistujícího) evropského národa po sjednocení a nikoli jako organizace na ochranu práv občanů a daňových poplatníků. Pohádku o touze po míru na evropském kontinentě nechme dětem a hloupým voličům – my ostatní víme, že za mírové období po druhé světové válce vděčíme americkým vojenským základnám, díky nimž Stalin neslupl vyčerpanou Evropu jako zákusek.

Bývalí revolucionáři z pařížských barikád se časem stali usedlými úředníky. Když jim systém nabídl práci a pevný plat, přestali usilovat o jeho svržení. A tak je tomu i s tzv. euroskeptiky z ODS. Nejprve silná slova, pak zjištění, že Brusel může přinést hmatatelný prospěch konkrétním osobám. Politické zásady trvají jen do té doby, než se přestanou osobně vyplácet.

Evropskou unii si úředníci a politici vytvořili sami pro sebe, aby měli více moci a více peněz. To je její skutečná politickoekonomická podstata. A také hlavní důvod, proč Evropská unie prosperitu nepřináší, nýbrž naopak prosperitě překáží.

Kdo vlastní Evropskou unii

Evropská unie, původně Evropské hospodářské společenství, byla a je úspěšným experimentem o vybudování impéria. V situaci, kdy vojenská expanze dvakrát za půlstoletí selhala, bylo jediným způsobem nastolení centrální moci zavedení byrokratické diktatury. Jean Monnet a Robert Schuman založili politickou kulturu, v níž je diskuse o integraci považována za hřích. Výjimkou je diskuse, jak integraci ještě zrychlit a posílit – ta je povolena.

Odtud se odvíjí politickoekonomická podstata unie. Úředníci a politici jsou živi z daní. Čím vyšší daně, tím větší moc a tím větší prosperita těch, kdo z nich žijí. Byrokraté na národní úrovni si velmi dobře rozumějí s unijním úřednictvem, neboť stojí na stejné straně barikády. Jsou mnohem více kolegové než konkurenti. Vrána vráně oči nevyklove.

Případná kritika je přísně zakázána (v případě úředníků, kterým jim lze zakázat). V případě politiků jsou kritici integra-

(Pokračování na straně 2)

DÁLE ČTĚTE:

Petr Mach:

Šrotovné? NE! NE! NE!

Radim Smetka:

Pro koho to šrotovné vlastně je?

Dominik Stroukal:

Periferie EU - Švýcarsko?

(Pokračování ze strany 1)

ce (ostatně nepříliš početní) označování za extrémisty a nacionalisty. Proevropská kázeň je vydávána za věc „slušného chování“. Úředníci z centrály vědí, že jedině důsledná kázeň a poslušnost může Unii udržet v trendu další integrace. A politici na národní úrovni převážně „drží basu“.

Jistá rivalita ovšem samozřejmě existuje. Bruselští mandaríni tradičně žálí na národní vlády a parlamenty v otázce výběru daní. Z bruselského úhlu pohledu má Evropská komise pod přímou kontrolou komicky malé prostředky. Touha po zavedení „federálních“ daní je veliká. Jedině opozice ze strany některých relativně méně zdaněných ekonomik, které nižší daně považují za konkurenční výhodu, jim doposud zabraňovala.

Evropské federální daně zde tedy zatím nejsou jen díky nedostatku „akceschopnosti“ na straně EK. Dokud lze návrh na zavedení evropských daní snadno vetovat, „bruselané“ raději neprovokují. Jakmile však budou odstraněny některé překážky, je jejich zavedení krajně pravděpodobné. A pokud nebudou federální daně, nastane harmonizace daně z příjmů, což bude možná ještě horší. Zde existuje precedens: DPH a spotřební daně již jsou harmonizované metodou minimální spodní sazby.

Evropská jednosměrka

Naivní pozorovatel může namítnout - „ale vždyť existuje pravice a levice, takže po případném vítězství pravicových politických sil lze očekávat snížení daní, nebo ne?“ Inu, čistě teoreticky by střídání výkyvů politického kyvadla mělo zabezpečit alespoň jakousi rovnováhu v dlouhodobém horizontu. V praxi ovšem hypotéza kyvadla neplatí.

Proč? Systém je ve své samotné podstatě nastaven na růst státních výdajů a růst moci centra. Umíte si představit evropského úředníka, který sám sobě na otázku „chci více moci a peněz?“ upřímně odpoví „ne, díky“?

Příznám se, že moje fantazie něčeho takového není schopna; zato si umím velmi snadno představit politika na úrovni národní vlády nebo parlamentu, který jeví upřímný zájem o dobře placené bruselské korýtko. Mechanismus posunu moci směrem k centru je tedy důsledkem faktu, že bruselské centrum je silně motivováno posilovat vlastní moc. Stejně tak funguje snaha „národních“ politiků mít Brusel jaksí v záloze pro pokračování vlastní kariéry.

Žádná část politické reprezentace tedy není osobně hmotně interesována na omezení centrální moci v rámci EU. U bruselských činitelů (ať už volených politiků v rámci Evropského parlamentu nebo nevolených úředníků EK na všech úrovních) je motivace jasná: posiluj Brusel, posilíš vlastní peněženku a vlastní ego.

U politiků na národní úrovni by teoreticky mohlo docházet k nechuti odevzdávat více pravomocí a více peněz Evropské komisi. Ve skutečnosti jsou však podobné jevy menšinové a zpravidla se omezují jen do proklamativní roviny. Jeden a tentýž politik je schopen před voliči řečnit o škodlivosti bruselské byrokracie, a zároveň bez námitek akceptovat všechny požadavky centrály.

Odkud se bere tato submisivita? Částečně z důvodů již uvedených: snaha pokračovat v kariéře v Bruselu, když už Praha bude příliš malá. Brusel zkrátka funguje jako zdroj dobře placených pracovních míst. Politiků je vždy v každé zemi více než lukrativních mocenských postů. Objeví-li se organizace, která nové posty vytváří, získá si časem automaticky podporu i mezi těmi, kteří ji zpočátku haní. Politik je v první řadě normální člověk s normálními ekonomickými zájmy: maximalizovat užitek, minimalizovat nepřijemnosti.

Platí to pro politiky všech stran, včetně extrémistů. Bývalí „revolucionáři“ z pařížských barikád roku 1968 se časem stali

usedlými úředníky. Nejprve v Paříži, poté někteří z nich v Bruselu. Netrvalo to ani tak dlouho. Když jim systém nabídl práci a pevný plat, přestali usilovat o jeho svržení. A tak je tomu i s tzv. euroskeptiky z některých evropských politických stran, například ODS. Nejprve silná slova, pak zjištění, že Brusel může přinést hmatatelný prospěch konkrétním osobám. A nakonec eurooptimismus. Politické zásady trvají jen do té doby, než se přestanou osobně vyplácet.

Spojené státy evropské?

Politická ekonomie vývoje Evropské unie je jasná i mnoha inteligentním lidem, kteří chtějí věřit v „evropskou myšlenku“. Vymyslejí si proto různé myšlenkové konstrukce, aby svoji víru dali do souladu s fakty. Patrně nejpůsobivější z nich je argument - „umíte si představit, že namísto silných sjednocených Spojených států amerických by dnes v Severní Americe bylo padesát navzájem se hašteřících států a státečků?“

Ne, to si skutečně stěží umí kdokoli představit. Ale odkud vzaly Spojené státy svoji sílu? U kořenů americké Unie byla touha lidí po svobodě a odstranění cizího útlaku. Základem USA byla ochrana práv jednotlivce a omezení moci centra. Politická dynamika Evropské unie je však přesně opačná: směřuje k postupnému posilování moci centra. Práva jednotlivce jsou tolerována jen tehdy, pokud jsou pro centrum neškodná.

Spojené státy americké čerpají svoji sílu z myšlenky, díky které vznikly. Jednota jim dává sílu. Evropská unie naopak svoji sílu mrhá na umělé budování něčeho, co z principu existovat nemůže: evropského státu. Ne, nelze si představit Spojené státy evropské - lze si však představit cosi na způsob Svazu socialistických evropských republik.

Autor je ředitelem pro strategii ve společnosti Partners (www.partners.cz)

Šrotovné? NE, NE, NE!

PETR MACH

ČSSD a ODS prosadily společnými silami tzv. šrotovné v podobě dotace na nákup nového auta výměnou za zničení starého. Takováto dotace ekonomice ani v nejnepomáhá. Pomáhá jen vybraným osobám na úkor všech ostatních. S růstem

HDP a zaměstnaností nepohne vzhůru ani o milimetr.

Pomoc automobilkám není pomocí ekonomice

Šrotovné je samozřejmě vítanou pomocí spadlou do klína těm, kdo zrovna chtějí koupit nové auto a zbavit se starého. Je vítanou pomocí automobilkám a šrotovným, kterým stoupnou tržby. Jejich výhoda ale bude přesně ve stejné výši

zaplácena všemi ostatními. Každý, kdo si nové auto nekoupí, bude platit kus daní právě na tuto dotaci. Vláda se na zaplácení šrotovného ještě více zadluží a vyšší dluh vlády bude znamenat vyšší výdaje na úroky v budoucnu. Vyšší poptávka vlády po půjčkách od bank zhorší dostupnost úvěrů pro všechny podnikatele či zájemce o hypotéky.

Vzroste sice výroba aut, ale poklesne

ve stejném objemu výroba ostatních věcí v ekonomice. Poklesne prodej ledniček, počítačů a bytů. Pokud lidé vydají najednou 50 miliard na nákup aut, nevydají 50 miliard na jiné věci. Udrží se tedy uměle zaměstnanost v automobilovém průmyslu, ale o stejný počet „zachráněných“ pracovních míst poklesne zaměstnanost v ostatních odvětvích. Lidé, kteří si chtěli koupit nové auto až za rok, si ho koupí nyní a za rok budou automobilky volat po nových dotacích.

Celkový dopad na ekonomiku bude záporný: Dojde ke zničení věcí, které fungují a které by jinak lidé dále používali. Pokud např. šrotovné způsobí, že se zlikviduje 100 tisíc starých aut, která stále slouží a která mají v průměru hodnotu 50 tisíc korun, sešrotujeme majetky v hodnotě 5 miliard korun. Celkové bohatství ekonomiky se tedy sníží. Sníží se i tempo hospodářského růstu, protože se v ekonomice vyrobí jiné věci, než které lidé (narozdíl od vlády) považují za nejužitečnější. Vyrobení více

aut bude znamenat vyrobení méně jiných, užitečnějších věcí.

Pojďme rozbít okna!

Mohli bychom stejně tak pomoci např. sklářskému průmyslu, kdybychom zavedli dotace za rozbítá okna – každý, kdo by rozbil deset let staré okno, by mohl dostat dotaci na nákup nového.

Šrotovné je vítanou pomocí automobilkám a šrotovným, kterým stoupnou tržby. Jejich výhoda ale bude přesně ve stejné výši zaplácena všemi ostatními.

Skvělý ekonom 19. století Frederic Bastiat ve svém eseji „Co je vidět a co není vidět“ poukázal na to, že jsou dva druhy ekonomů: Jedni, kteří nahlížejí na věci povrchně a vidí jen bezprostřední účinky nějakého kroku, a druzí, kteří dokáží předvídat i důsledky, které na první pohled nejsou vidět.

Bastiat uvádí právě příklad s rozbítením

oknem: Kluk rozbije okno a mnozí hned přispěchají s teorií, že koneckonců sklenáři budou mít práci, za utržené peníze si koupí další věci a ekonomika jako celek dostane růstový impuls. Tito takzvaní ekonomové nevidí peníze, které v důsledku nákupu nového okna utraceny nejsou. Kvůli útratě za nové okno si nekoupíme nové boty, obuvník neutří naše peníze a neutratí je za další věci.

Připomeňme si 160 let starý Bastiatův esej v překladu z roku 1923: „Jestliže – jak se často děje – dospějete k závěru, že jest dobře rozbít okna, že se tím podporuje oběh peněz, že z toho vyplývá podpora průmyslu vůbec, pak musím zvolati: zadržte, vaše teorie uvízla na tom, co je vidět a nebere v úvahu to, co není vidět.“

Šrotovné ekonomiku nepovzbudí. Politici, kteří jej prosazují, od ODS přes Stranu zelených až po ČSSD by si měli přehodnotit základy ekonomie.

Autor je předsedou Strany svobodných občanů (www.svobodni.cz)

Pro koho to šrotovné vlastně je?

RADIM SMETKA

Zeprve si připomeňme, co ono frekventované slovíčko „šrotovné“, které ani slovník nezná, vlastně znamená. Je to módní nástroj vlády, který spočívá v tom, že za likvidaci

automobilu staršího osmi let člověk obdrží 30 000,- Kč slevu na nákup automobilu nového. Politici, kteří toto opatření prosazují, nás přesvědčují, že jde o opatření sociální (lidé si mají dopomoci k lepším vozidlům), ekologické (bude se prý jezdit v úspornějších vozidlech) a v neposlední řadě má pomoci ekonomice (výhodné pro zachování pracovních míst v automobilovém průmyslu).

Pojďme se však podívat na skupiny lidí, které šrotovné potenciálně mohou využít. Běžným uživatelem vozidla starého více než 8 let je buď majitel auta vysoce kvalitního, sběratel, anebo člověk s průměrnými až nižšími příjmy. Takovýto člověk, hodlá-li si koupit jiné vozidlo, obvykle sáhne po ojetině – na nové vozidlo zkrátka nemá.

Bohužel, sleva 30 000,-Kč není natolik výrazná, aby takovému člověku dopomohla k vozidlu novému. Určité procento lidí se díky této slevě možná odhodlá k nákupu vozidla za pomoci úvěru. Byli však pro ně úvěr na auto za 200 000,- Kč rizikový, pak sleva 30 000,- Kč toto riziko příliš nesníží. Sleva na vozidlo je paradoxně může do

Užitelem starého vozidla starého je člověk s průměrnými až nižšími příjmy. Takovýto člověk, hodlá-li si koupit jiné vozidlo, obvykle sáhne po ojetině – na nové vozidlo zkrátka nemá.

stat do potíží se schopností splácet a zvýšit už tak velké množství exekucí. Většina lidí tedy šrotovné nevyužije, a ti, kdo využijí, mají buď vysoké příjmy, nebo se díky němu budou muset zadlužit. Šrotovné tedy sociální rozhodně není!

Nyní je třeba si uvědomit, že pointou šrotovného je likvidace věci, která by bez problémů ještě několik let sloužila. Dokonce, podmínkou získání bonusu je potvrzení

o takzvané „ekologické likvidaci“, při níž musí být automobil kompletní. Není tedy například možné některé zachovalé části (motor, ...) prodat – sešrotováno musí být vše! Krom toho, že je naprosto nelogické ničit něco, co funguje, je to zbytečně vyšší ekologická zátěž – místo vrakovišť s auty celými (ze kterých by se případně daly alespoň sebrat náhradí díly) vzniknou smutná vrakoviště s auty pomačkanými, čekajícími na roztavení. Navíc dojde k vyrobení automobilů, které by jinak nebyly vyrobeny. Tím pádem továrny opět zatíží životní prostředí výrobou, která by jinak neproběhla. Šrotovnému vlastně nahrálo i uzákonění pokuty za prodej staršího vozu, kterou prosadil ministr Bursík od počátku tohoto roku. „Pomocí“ pokuty byla snížena cena každého staršího vozu a tím jsou majitelé k šrotování v zásadě odsouzeni.

Podle českých politiků platí, že: „Šrotovné je vzácnou situací, kdy se ekologové a ekonomové shodnou.“ Paradoxně s nimi musím souhlasit. Až na to, že oni jsou přesvědčeni, že obě skupiny se šrotovným souhlasí. Ekologové však bojují za to, aby se vyráběly výrobky s co možná nejdelší životností, aby nemuselo docházet k časté obměně = zátěži na životní prostředí. Ekonomové zase vidí svůj cíl v efektivitě = využívat všeho, co ještě funguje. Jak tedy politici dospěli k tomu, že toto opatření je ekologické?

(Pokračování na straně 4)

Perspektivní středně velká společnost s celorepublikovou působností **hledá schopné a dynamické manažery a manažerky.**

Nabízíme zajímavou a atraktivní práci v řídicích pozicích, nadstandardní platové ohodnocení včetně zajímavých zaměstnaneckých bonusů.

Životopisy zasílejte na recruitment2@seznam.cz

(Pokračování ze strany 3)

Základní pointou celého nápadu šrotovního je údajná záchrana míst v automobilovém průmyslu. Jedná-li se jen o dočasné opatření z důvodu hospodářské krize, pravděpodobně jej využijí všichni, kdo v blízkých letech plánovali nákup nového automobilu. Nastane tedy situace, kdy automobilky, krátce po zavedení šrotovního, nebudou stíhat vyrábět automobily, možná dokonce najmou nové zaměstnance. Tytéž zaměstnance však budou muset obratem propustit, jakmile tato vzniklá bublina praskne. V následných měsících nebudou mít takový odbyt a budou muset

propouštět při nejmenším ve stejné míře, jako kdyby šrotovné zavedeno nebylo. Dalším negativním efektem je fakt, že lidé své úspory využijí na nákup zvýhodněných automobilů a tudíž si nepořídí věci, které si původně pořídit chtěli. Tím tedy utrpí ostatní odvětví stejnou měrou, jakou pomůžeme automobilkám. V neposlední řadě je třeba si říci, že stát na tyto dotace někde musí brát peníze. V principu má jen dvě možnosti, jak je získat: vzít je lidem na daních, nebo si je od lidí půjčit. Obě možnosti jsou zhruba stejně škodlivé, jen s tím rozdílem, že druhá možnost sahá svými důsledky dále do budoucnosti, neboť

ty peníze stejně v budoucnu bude muset z daní vrátit. Pokud stát nějakou formou lidem peníze vezme, pak si lidé nebudou moci nakupovat cokoli chtějí a opět tím utrpí všechna odvětví bez rozdílu. Nehledě na fakt, že ze všech svých úvah a propočtech kolem šrotovního jsem vynechal úvahy nad výdaji na zbytečnou administrativu.

Pokud by šrotovné skutečně bylo ekonomicky ospravedlnitelné, měli by ho politici zavést na úplně všechny druhy zboží. A to je samozřejmě absurdní.

Autor studuje Vysokou školu ekonomickou v Praze a je poradcem předsedy Strany svobodných občanů

Periferie EU Švýcarsko

DOMINIK STROUKAL

Když Mirek Topolánek prohlásil, že „Neschválením Lisabonské smlouvy by se ČR dostala na periferii EU“, vzpomněl jsem si na Švýcarsko. Nejenže neratifikovali Lisabonskou smlouvu, oni dokonce ani nejsou v Evropské unii! Marně jsem hledal obrázky zbídačeného Švýcarska, grafy ukazující hroučící se ekonomiku, občanské nepokoje a spoustu záporných ukazatelů. Samozřejmě tomu tak není. Proč?

Švýcarsko je bohaté a úspěšné. A to především díky menším zásahům do lidských svobod, tedy díky menším regulacím a nižším daním. A to je podle EU špatně. Už několik let se snaží všemi způsoby švýcarské daně zvýšit či jinak regulovat jejich trh. Komisařka pro vnější vztahy Benita Ferrero-Waldner řekla doslova: „Švýcarsko využívá výsadní právo na přístup k vnitřnímu trhu a musí proto přijmout povinnosti, které z toho vyplývají.“ Aneb nedovolme ukázat, že to jde i bez všech evropských regulací. A úspěšně!

O dva roky později říká eurokomisař pro daně a celní unii László Kovács: „Éra bankovního tajemství je za námi...“ a člo-

věk svobodně smýšlející si říká: Proč? Odpověď je stále stejná. Unie ráda maže rozdíly a činí to s obrovskou pompou. Švýcarsko ví, že by se vedle všech omezení stalo čistým plátcem. Nechce platit astronomické sumy za zbytečnou byrokracii. Nechce ztratit svobodu, kterou má.

Švýcarsko je v indexu ekonomické svobody deváté na světě a třetí v Evropě. Švýcaři mají jeden z nejvyšších HDP na hlavu a vysokou životní úroveň. A jsou mimo EU. Nebojme se být periferií EU!

Autor studuje VŠE a je členem Strany svobodných občanů

EU?

volte

23

Jde to i jinak!

www.svobodni.cz

STRANA SVOBODNÝCH OBČANŮ

SVOBODA ■ ODPOVĚDNOST ■ SPRAVEDLNOST